

Jednakże Józef Beck, odpowiedzialny za polską politykę zagraniczną nie dostrzegał w tym okresie obustronnego ataku niemiecko-radzieckiego na Polskę, co było jego głównym błędem.

Na zakończenie wygłoszone zostały jeszcze dwa komunikaty dra Jacka Knopka z bydgoskiej WSP o polityce Grecji w przededniu II wojny światowej i dra Henryka Bartoszewicza z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie o przebiegu wizyty Wiaczesława M. Mołotowa w Berlinie 12-14 listopada 1940 r.

Druk materiałów z konferencji zapowiedziano w Wydawnictwie Uczelnianym WSP.

Jacek Knopek

POLSKO-NIEMIECKA WSPÓLPRACA KULTURALNA

PROMOCJA KULTURY ZA GRANICĄ I WSPÓLPRACA PARTNERSKA MIAST

Polsko-niemiecka współpraca w zakresie kultury, partnerstwo miast oraz promocja kultury za granicą były przedmiotem konferencji, jaka odbyła się w dniach 1-2 czerwca 1998 r. w podpoznańskim Kiekrzu z inicjatywy Urzędu Miejskiego w Poznaniu i Biura Prezydenta Miasta. Wzięli w niej udział przedstawiciele urzędów miejskich, wydziałów kultury, biur promocji miasta z Gdańska, Warszawy, Szczecina, Łodzi, Krakowa, Wrocławia i Poznania oraz polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych na terytorium Republiki Federalnej Niemiec. Pierwsze tego typu seminarium odbyło się wcześniej jesienią 1997 r. w Słubicach.

Debata na tematy związane ze współpracą kulturalną i promocją zagraniczną wydaje się być zaniechaną dziedziną w czasach dominującego przekonania o wiodącej roli powiązań gospodarczych i politycznych w procesie zbliżania Polski do Unii Europejskiej. Tymczasem promowanie kultury za granicą to nic innego jak polityka zagraniczna uprawiana innymi metodami, czasem nawet „system wczesnego ostrzegania” wskazujący nadchodzące zmiany na długo zanim zostaną dostrzeżone przez „wielką politykę” (Hans Magnus Enzensberger). Kultura i sztuka, szczególnie w stosunkach polsko-niemieckich mogą być czynnikami zmieniającymi stereotypowe obrazy i uprzedzenia wytworzone przez fałszywą propagandę czy będące po prostu wynikiem niewiedzy. Wokół tego właśnie stwierdzenia esnute były refleksje prezydenta Poznania Wojciecha Szczęsnego Kaczmarka otwierającego kierskie seminarium.

Podstawy prawne współpracy, formy i instytucje ją prowadzące oraz strukturę i podział kompetencyjno-terytorialny polskich placówek w Niemczech przedstawiła w referacie wprowadzającym dr Ewa Łabno-Fałęcka, radca Ambasady RP w Kolonii. Nowa umowa między Polską a Niemcami o współpracy kulturalnej z 14 lipca 1997 r. ma bardzo ramowy charakter, dzięki czemu otwiera szerokie możliwości działania, niczego jednocześnie nie nakazując. Różni się zasadniczo od wcześniej obowiązującej umowy z 1976 r., która np. – stosownie do ówczesnych realiów – całkowicie przemilczała sprawę współpracy młodzieży, wyznaczała roczne limity stypendystów zagranicznych i sposoby sprawowania nadzoru nad nimi podczas pobytu za granicą. Możliwości swobodnych kontaktów, jakie przyniósł rok 1989 zaowocowały prawdziwą eksplozją inicjatyw.

Ze strony niemieckiej współpracą w zakresie kultury i nauki zajmują się przede wszystkim instytucje na szczeblu krajów federacji, które mogą samodzielnie zawierać umowy, natomiast administracja federalna w Bonn troszczy się tylko o ogólną koordynację. Środki finansowe przeznaczone na promocję kultury oraz współpracę międzynarodową pozostają w gestii Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (łącznie jest to ok. 3,2 mld DM rocznie).

Instytucje polskie powołane do promocji kulturalnej w Niemczech to przede wszystkim Wydział Kultury Ambasady w Kolonii/Bonn (od 1999 r. w Berlinie), Instytuty Polskie: w Berlinie (najstarszy i największy), Lipsku oraz Düsseldorfie (działający od listopada 1993 r.) oraz Konsulaty Generalne w Monachium i Hamburgu.

Mówiąc o praktycznych aspektach swej pracy, radca Łabno-Fałęcka podkreślała znaczenie bezpośrednich kontaktów, które są najlepszym, najszybszym i najskuteczniejszym sposobem pozyskiwania osób i instytucji wspierających promocję kultury za granicą. Warunkiem powodzenia tego typu działań jest doświadczenie i znajomość lokalnych warunków. O efektywności decyduje również koordynacja między poszczególnymi resortami – zdarzają się sytuacje, że jedna instytucja boryka się z brakiem środków finansowych na organizację jakiejś imprezy, tymczasem inna posiada ich pod dostatkiem, brak tylko wymiany informacji i współpracy.

Interesująca dyskusja, w jaką przerodziło się seminarium dotycząca szczegółowych kwestii organizacji promocji kulturalnej, a udział w niej przedstawiciele administracji samorządowej z liczących się ośrodków kulturalnych w Polsce sprowadził ją na płaszczyznę współpracy instytucji lokalnych i partnerstwa miast. Pierwsze umowy partnerskie z Niemcami zawierane były jeszcze w latach siedemdziesiątych, prawdziwy jednak rozkwit tej formy przyniosły ostatnie lata, nawet – jak daje się zauważyć – kosztem przeżywających kryzys parterstw łączących miasta niemieckie z miastami i wspólnotami lokalnymi Europy Zachodniej. Szansa tkwi w rozwijaniu współpracy na Wschód – włączenie poszukujących kontaktów podmiotów z Ukrainy, Rosji czy państw bałtyckich może zapewnić takim „trójkątom” perspektywę na dłuższy czas, podobnie jak to ma miejsce w nielicznych przypadkach polsko-niemiecko-francuskiego partnerstwa miast i regionów czy współpracy niemiecko-polsko-izraelskiej.

Programy i zakres współpracy partnerskiej na przykładzie Bawarii zreferowała konsul Jolanta Kozłowska z Konsulatu Generalnego w Monachium, zaś przedstawiciele Biura Prezydenta Poznania ds. Współpracy Zagranicznej przedstawili model współpracy łączącej od 19 lat Poznań z Hanowerem. Jej podstawę stanowi umowa ramowa zawarta w 1979 r., zaś o sposobach realizacji rozstrzyga corocznie podpisywany aneks, konkretnie określający cele i zaangażowane w ich urzeczywistnienie podmioty. W ostatnich latach daje się zauważyć tendencja do odchodzenia od wielkich spektakularnych imprez na rzecz wspierania kontaktów na poziomie konkretnych instytucji (np. podróże studyjne pracowników bibliotek itp.). Realizowana jest wymiana w dziedzinie kultury, oświaty, sportu, pomocy niepełnosprawnym i opieki nad młodzieżą, a także ochrony środowiska i zabytków, komunikacji i transportu, wspierania działalności gospodarczej i turystyki oraz planowania miast; zaznaczyć jednak należy, iż na partnerstwie Poznania i Hanoweru od początku zaważył targowy charakter obu miast i ich rola jako centrów wymiany gospodarczej.

Uczestnicy kierskiej dyskusji podkreślali, że ogólnie rzecz biorąc w stosunkach polsko-niemieckich skończył się „miodowy miesiąc” i fakt ten pociąga za sobą konsekwencje zobowiązujące do przestawienia się z polityki wielkich gestów na rzetelną współpracę w normalnych, codziennych ramach. Jednakże spora liczba podmiotów ze strony polskiej, które po 1989 r. podjęły współpracę zagraniczną oraz – w licznych przypadkach – skromne ich doświadczenia na tym polu powodują nieraz trudności natury nawet protokolarnej; stąd wnioskowano, by zadbać o opracowanie uniwersalnego informatora-poradnika dla organizacji samorządowych i pozarządowych, zawierającego wskazówki, niezbędne adresy i dane ułatwiające nawiązywanie i prowadzenie współpracy partnerskiej i kulturalnej. Przewodniczący Komisji Kultury i Sztuki Rady Miasta Poznania Janusz Pazder zwrócił uwagę, że przy obecnym braku koncepcji polityki kulturalnej w Polsce niektóre wspólnoty samorządowe zaangażowane w partnerstwa międzynarodowe zaczynają uprawiać niemal własną politykę zagraniczną.

Dotychczasowe doświadczenia i praktyczne możliwości promocji kultury poszczególnych miast polskich w Niemczech referowali w toku dyskusji przedstawiciele placówek z Berlina, Düsseldorfu, Lipska i Hamburga. Poruszono kwestie prezentacji wizerunku kulturalnego przez

organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, informatory i publikacje promocyjne miast itp. Omawiano sprawę współpracy z mediami, ułatwiającej zaistnienie na olbrzymim przecieź i bardzo aktywnym rynku kultury w Niemczech oraz zagadnienie koordynacyjnej roli polskich przedstawicielstw.

Mimo różnorodności kwestii poruszonych podczas konferencji w Kiekrzu wnioski, jakie nasunęły się w wyniku dyskusji były jasne: promocja kultury stanowi integralną część polityki zagranicznej i rzutuje na obraz kraju w jego kontaktach z partnerami, czy to na szczeblu samorządowym, czy oficjalnych kontaktów między państwami. Służąc więc interesom politycznym i gospodarczym kraju, wymaga zainteresowania i – przede wszystkim – nakładów finansowych ze strony państwa, jak i innych podmiotów. Prowadzona być powinna również w kraju, przyczyniając się do wzrostu otwartości jego obywateli na inne kultury oraz – co szczególnie istotne w Polsce stojącej u progu integracji z instytucjami europejskimi – do rozwiania obaw o utratę własnej tożsamości. Niestety w Polsce wciąż nie zostały sformułowane priorytety polityki kulturalnej państwa, sama zaś kultura nie zajmuje należnego miejsca w kontaktach polityków i samorządów, ustępując polityce i gospodarce. Sformułowane przez uczestników konferencji w Kiekrzu postulaty pozostają więc nadal w sferze życzeń. Praktyce pozostaje praca w ramach dotychczas istniejących możliwości i nadzieja, że polska kultura doczeka się w najbliższych latach należnej jej rangi w kontaktach międzynarodowych.

Natalia Jackowska

 Petrochemia Płock S.A.

 Petro

Bogdan Koszel

MITTELEUROPA REDIVIVA?

**EUROPA ŚRODKOWO-
I POŁUDNIOWO-WSCHODNIA
W POLITYCE ZJEDNOCZONYCH NIEMIEC**

Str. 351

Reunifikacja Niemiec w 1990 r. doprowadziła do powstania olbrzymiego państwa z silnym potencjałem gospodarczym i ludnościowym, które z racji swej przynależności do Unii Europejskiej i NATO zaczęło ujawniać niemałe ambicje do odgrywania jednej z czołowych ról w Europie. Jednocześnie burzliwe przemiany ustrojowe zachodzące w bliskim sąsiedztwie Niemiec zmusiły je do prowadzenia takiej polityki zewnętrznej, aby proces transformacji w środkowo- i południowo-wschodnim regionie Europy odbywał się bez większych wstrząsów.

W prezentowanej książce znajdzie zatem czytelnik przeprowadzoną z przywołaniem perspektywy 1918 i 1989 r. analizę zaangażowania niemieckiego – politycznego, gospodarczego i społecznego – na obszarze od Bałtyku i Bugu po Morze Czarne i Adriatyk. Przede wszystkim jednak lektura tej publikacji pozwoli znaleźć odpowiedź na pytanie, czy istnieją podstawy, by obawiać się zjednoczonych Niemiec i ich aktywnej polityki wobec wschodnich i południowo-wschodnich sąsiadów, czy rzeczywiście *Mittleuropa rediviva*?

DO NABYCIA:

- w księgarniach naukowych
- w Instytucie Zachodnim, 61 - 854 Poznań,
ul. Mostowa 27 (także za zaliczeniem pocztowym)

